

De Buitenplaatsen van Kralingen

(deel 1)

Door Robert J. Ligthelm

In Nederland kennen we van oudsher gebieden waar buitenplaatsen zich aaneenregen. We komen het elders in Europa spaarzaam tegen, bijvoorbeeld aan het Brentakanaal, maar het is een vrij typisch Nederlands verschijnsel. De Vecht en de Kennemer-duinen zijn waarschijnlijk wel de bekendste. Maar ook rondom Den Haag kennen we het in Wassenaar en de buitenplaats-bebouwing voornamelijk langs de Vliet, vooral in Rijswijk en Voorburg. Andere bekende voorbeelden zijn Beesterzwaag, de Veluwerand bij Arnhem en de Utrechtse heuvelrug.⁽¹⁾

Recent is uitgebreid gepubliceerd door Van Oosterom over het vrijwel volledig verdwenen buitenplaats landschap langs de Oude Rijn tussen Utrecht en Leiden⁽²⁾ Nog zo een wat vergeten gebied met buitenplaatsen is Kralingen geweest. De buitenplaats cultuur van het Rotterdamse patriciaat concentreerde zich voornamelijk langs de 's Gravenweg. Er waren zeker ook buitenplaatsen langs de Vliet (Schie), aan de Maas (toen nog vaak Merwede genoemd) maar ook verder buiten de stad gelegen, zoals het schitterende Huis ten Donck in Ridderkerk. Kralingen echter had de dichtste concentratie.

Er is overigens over de Rotterdamse buitenplaatsen heel weinig gepubliceerd.⁽³⁾

Van Oosterom beschrijft dat het buitenplaats gebied langs de Oude Rijn afweek van het normale patroon^(1,2): waarin de buitenplaats gelegen was op de overgang van zand naar veen- of kleigrond, waarbij het huis op het zand werd gebouwd en de landerijen op de veen- of kleigrond. Langs de Oude Rijn stond echter ook de buitenplaats op vruchtbare grond, de grond onder de buitenplaats werd op den duur kostbaarder dan het huis hetgeen tot het verdwijnen van de huizen aanleiding heeft gegeven. In Kralingen bestond dezelfde situatie, de buitenplaats stond op veengrond die door de turfwinning en de tuinbouw kostbaar was. Het juist aan de rand van een stad liggen, vaak een bedreiging voor het voortbestaan van buitenplaatsen, heeft ze hier waarschijnlijk voor een deel gered. Omdat hier geen turf meer werd gestoken en geen tuinbouw werd verricht.

Er zijn in Kralingen waarschijnlijk zo een twintig kastelen en buitenplaatsen geweest. Kasteel Honingen was de oudste, zetel van de Heren van Kralingen. Het oudste geslacht dat dit bewoonde waren de Van Cralinghe's. Het laatste deel van het kasteel, waarover in een volgende column meer, werd in 1672 gesloopt.

Wat is trouwens de definitie van een buitenplaats? Het geven van een eenduidige definitie van het begrip 'buitenplaats' is een lastige opgave. De definitie geciteerd in Rob van der Laarse en Yme Kuipers in *Beelden van de buitenplaats*⁽⁴⁾ is een heldere en bruikbare: "Bij een buitenplaats gaat het om een monumentaal gebouw (kasteel of landhuis), dat samen met bijgebouwen en tuin- en parkaanleg een eenheid vormt. De hoofdfunctie van een buitenplaats is wonen buiten de stad, op het platteland".

Kuijper kaart 1865

De vraag is dan of de buitenplaatsen van Kralingen aan deze definitie voldeden? Het waren zeker monumentale gebouwen, ze hadden echter vrij beperkte parken, en echt op het platteland lagen ze niet. Maar wat er nog

over is wordt in Kralingen wel degelijk beschouwd als buitenplaatsen. Helaas zijn er maar vier als gebouw over: Trompenburg, 's Gravenhof, Buitenhof en Landzicht. Trompenburg en 's Gravenhof worden in Stöver's standaardwerk over "Kastelen en Buitenplaatsen in Zuid Holland" uitgebreider beschreven.⁽⁵⁾

De parken van de buitenplaatsen Rozenburg, de Ypenhof en Vredeoord (soms Vredenoord) resten ons in ieder geval gedeeltelijk nog.

Alle buitenplaatsen in Kralingen hadden een relatie met de 's Gravenweg (Oudedijk). De 's-Gravenweg is een oude weg die vanaf Moordrecht naar de Rotterdamse wijk Kralingen voert. Daar is de Oudedijk het vervolg van in de richting van het centrum van Rotterdam. De 's-Gravenweg is de weg waar naar het Nederlandse gezegde: *Zo oud als de weg naar Kralingen* verwijst.⁽⁶⁾ Het verhaal dat de 's Gravenweg een oude Romeinse heerweg zou zijn lijkt wat apocrief. Maar in ieder geval werd de weg al gebruikt in de 12^e eeuw om het leger van de Graaf van Holland langs te verplaatsen. De 's-Gravenweg maakt deel uit van een oude waterkering die al in de 11^e eeuw verliep van Gouda naar Vlaardingen. Na de aanleg van de Schielands Hoge Zeedijk in het midden van de 13^e eeuw kwam de 's-Gravenweg binnendijs te liggen.

In 1679 kwamen Gouda en Rotterdam overeen om de weg tussen Gouda en Rotterdam te bestraten. Gouda nam de IJsseldijk tot Nieuwerkerk voor zijn rekening en Rotterdam bestraatte de 's-Gravenweg. Tot 1741 was de verbinding Gouda-Rotterdam de langste straatweg van Nederland. Om de kosten van aanleg en onderhoud te dekken werd tol geheven op de 's-Gravenweg. Deze tol werd in 1857 opgeheven. Overigens was deze de natuurlijke opvolger van de tol van de Heren van Kralingen, die ze aan het begin van de huidige Hoflaan vingen van iedereen die vanuit het oosten Rotterdam in wilde, deze tol werd in de 16^e eeuw door hen verkocht aan de gemeente Rotterdam.^(3,7) De bestrating van de 's Gravenweg was het begin van de buitenplaats cultuur langs deze weg.

Bijschrift: De 's Gravenweg rond 1900 links de zijgevel van Vredeoord (Wikipedia)

In deze eerste column wil ik wat meer vertellen over Landzicht. Niet omdat het de meest indrukwekkende buitenplaats is, maar omdat het de meest bedreigde is.

In het eerste Heemschut blad van 2016⁽⁸⁾ wordt de noodklok geluid over Landzicht. Heemschut heeft de gemeente Rotterdam gevraagd om te handhaven en zo de verwaarlozing van het huis tegen te gaan.

Bijschrift: Huis Landzicht (1830) (Wikimedia)

Landzicht is een gemeentelijk monument⁽⁹⁾ en blijkt al jaren leeg te staan. De particuliere eigenaar schijnt onwelwillend te zijn om te verkopen. Gezien de recente verkoop en fraaie restauratie van Buitenhof, midden in de huzencrisis, moet er toch ook iemand te vinden zijn die belangstelling voor dit object zou hebben.^(*)

Aan het begin van de 19^e eeuw is Landzicht in het bezit van Mr Anthony Hoyneck van Papendrecht (1762-1837)⁽¹⁰⁾, dijkgraaf van Schieland.

Er zijn geen afbeeldingen van het buiten dat hij bezit, en ook is onbekend wanneer het gebouwd is. Hij verkoopt het in 1834 aan de Amsterdamse regent Ferdinand Rendorp die bij de koop optreedt als voogd voor de onder curatele staande Jan Cornelis Teding van Berkhout (1785-1844)⁽¹¹⁾ die daarna tot aan zijn dood op Landzicht verpleegd en verzorgd wordt. Het huis wordt bij de verkoop beschreven als: "een huis voorzien van zes beneden- en bovenkamers, meiden- en knechte-, mangel- en provisiekamer, ruime keuken voorzien van een uitmuntende welpomp, ruime zolder en kelder, een koetshuis, stallingen voor zeven paarden, een koeyenstalling en schuren ingericht tot verschillende bergplaatsen, wel-aangelegde plantsoenen, een koepel, moestuinen met broeyerij, boomgaard en bosch mitsgaders het weiland daaragter gelegen".⁽¹²⁾ Verheul meldt dat het huis later in bezit van Cornelis van Houwelingen geweest zou zijn en dat deze tussen 1830 en 1840 het landgoed belangrijk verandert heeft en waarschijnlijk ook het huidige huis verbouwd of gebouwd heeft.⁽³⁾ Dit is echter onwaarschijnlijk want Schmidt meldt dat na de dood van Jan Cornelis Teding van Berkhout het huis voor fl. 6.000,00 door de zonen Teding verkocht wordt aan Jan van Ommeren. Deze is lid van de bekende Rotterdamse cargadoorsfamilie.⁽¹³⁾ Verheul beschrijft het als een weinig karakteristiek woonhuis met een eenvoudige doch aangename architectuur. In vergelijking met de andere buitenplaatsen had het een vrij diepe voortuin die maakt dat het huis fraai toont tussen de grote kastanjabomen. Het heeft een witgeverfde cementen voorgevel met een mooie verdeling tussen vensters en muurdelen.

De aanblik van het huis komt 2016 nog overeen met hoe Verheul het in 1932 beschrijft. Verheul beschouwt de periode van 1800 tot 1850 als de verval periode in de Nederlandse architectuur en meent dat de overigens onbekende architect dan wel bouwmeester van Landzicht veel van wat er verder in die periode is gebouwd overtreft.⁽³⁾ Wie dus de opdrachtgever voor de 19^e-eeuwse veranderingen aan het huis was is onbekend, maar gezien de gezondheidsproblemen van Teding Van Berkhout lijkt het waarschijnlijker dat het Van Ommeren is geweest.

Deze verkoopt het in 1856 na het overlijden van zijn tweede vrouw op Landzicht aan de firma N. en A.W. Hoos, touwslagers te Rotterdam. Vanaf dat moment gaat Landzicht door het leven als een fabrikanten huis. Op het terrein er achter wordt een touwbaan, loodsen, kantoren en arbeiderswoningen gebouwd. Deze zijn overigens inmiddels vrijwel allemaal verdwenen.

Het huis wordt bewoond door een lid van de familie Hoos, eerst voornoemde A.W., later door Jan waarschijnlijk zijn zoon. In de 20er jaren van de vorige eeuw verkoopt hij het bedrijf aan de Verenigde Touwfabrieken. Het huis wordt dan bewoond door hun hoofd boekhouder en later door een directeur.⁽³⁾ Geleidelijk aan verdwijnt het bedrijf van het achter terrein.

Karakteristiek was de praambrug voor het huis. Dit waren bruggen die opgehaald of opgedraaid moesten kunnen worden zodat op marktdagen tuinders met hun boten langs de 's Gravenweg de markt in Rotterdam konden bereiken. Kenmerkend voor de praambruggen bij de buitenplaatsen aan de 's Gravenweg was dat ze een kwakel hadden, Dit is een verhoogde loopbrug naast de gewone brug waar de tuinders onderdoor konden. Die van Landzicht is ergens na de Tweede Wereldoorlog verdwenen. Er is nog een authenticiteit over bij Buitenhof, bij de 's Gravenhof is deze recent gereconstrueerd.⁽³⁾

Bijschrift: De Praambrug van Landzicht, foto uit de 1940er jaren. (Wikimedia)

Hopelijk komt er snel een oplossing en redding voor Landzicht. Het is tenslotte een fraaie sfeerbepaler aan de 's Gravenweg.

(*) Met dank aan Mevr. A. Roorda Boersma-Papenheim voor deze informatie.

Literatuur

- (1) Koppert, Iris. *Locatiekeuze voor historische buitenplaatsen, De invloed van het landschap*. (Wijk bij Duurstede 2015) NKS rapporten: deel 13. Redactie Fred Vogelenzang).
- (2) Oosterom, Gerrit van. *Gronden van vermaak Een reconstructie van de ontwikkeling van buitenplaatscultuur en het buitenplaatsland-schap langs de Oude Rijn tussen Leiden en Utrecht (1600-1900)*. (Hilversum, mei 2015)
- (3) Verheul, J. *Kralingen en 's Gravenweg als mede oude merkwaardige buitenhuizen en boerenhofsteden aan dien weg*. (Gijsbers en Van Loon, Arnhem 1978) 5^e druk. 7-35 De 1^e druk verscheen in 1932. Bewerkt door Leen Molendijk
- (4) Laarse, R v.d.& Y.Kuipers. Beelden van de buitenplaats. Nr 3 in de reeks Adelsgeschiedenis. (Verloren 2005) 12-15
- (5) Stöver, J. et al. *Kastelen en Buitenplaatsen in Zuid Holland*. (Walburg 2000) 146-153; 165-270
- (6) <http://www.overstraatnamen.nl/2011/02/hoe-oud-is-de-weg-naar-kralingen.html> ingezien 21-6-2016
- (7) <https://nl.wikipedia.org/wiki/%27s-Gravenweg> ingezien 20-6-2016
- (8) *Heemschut*, maart 2016; jrgng 93, nr 1: 17
- (9) http://www.rotterdam.nl/Clusters/Stadsontwikkeling/Document%202014/Monumenten/Gemeentelijk%20monumenten_website_03-2014.pdf ingezien 20-6-2016
- (10) *Nederlands Patriciaat* ('s Gravenhage 1939) 103
- (11) *Nederlands Adelsboek* ('s Gravenhage 1988) 502
- (12) Schmidt, Dr C. *Om de eer van de familie, het geslacht Teding van Berkbout, 1500-1950* (Amsterdam, 1986) 126-130
- (13) *Nederlands Patriciaat* ('s Gravenhage 1983) 374

Landzicht in de 80er jaren, foto van de auteur

Kasteel Sypesteyn te Loosdrecht ⁽¹⁾

(Excursie object VKHZ 22 oktober 2016)

Verzamelde gegevens: J.C. Brandhorst

Bewerking: Robert J. Ligthelm

In 1225 schenkt Gijsbrecht van Amstel het onontgonnen moeras gebied ten oosten van de Vecht aan zijn zoon Egidius, die met de ontwikkeling van een afwateringssysteem voor het gebied op het riviertje de Drecht begint. Zo ontstaat de Loosdrechtse Ster, een afwateringssysteem, dat nog helemaal intact is.

De Loosdrechtse Ster⁽⁷⁾

Deze stroken land krijgen zijn onderdanen van hem in leen. Egidius die zich Heer van Amstel en Mijnden gaat noemen en die in 1235 als ridder vermeld wordt, is de voorvader van het geslacht van de Heren van Mijnden. Hij laat in een U vorm een dijk aanleggen: de Oud- en Nieuw- Loosdrechtse-dijk. Aan het eind daarvan ligt Ter Sype, een iets hoger gelegen stuk zandgrond (het huidige Nieuw-Loosdrecht), vanwaar het water de Drecht in sijpelde.

In 1227 bestond er al een huis te Mijnden precies op deze plek, waarvan nu niets meer terug te vinden is. De heren van Mijnden worden ook heren van Loosdrecht. De naam Loosdrecht komt in 1298 voor het eerst voor en rond 1300 is er een kerk.

Het oudste kasteel Sypesteyn wordt door Floris V in 1288 als wachtpost op de grens met het bisdom Utrecht gesticht. De naam Van Sypesteyn betekent niet meer dan een stenen huis in Sype. Willem Hallink wordt de eerste bewoner van dit stenen huis en woont er tot 1343. Hij is de stichter van het middeleeuwse geslacht der Sypesteyns. De geslachten Sypesteyn en Mijnden konden niet

goed met elkaar overweg en in 1400 verwoestte Wouter van Mijnden Sypesteyn. In 1423 slaat Cornelis van Sypesteyn met behulp van bisschoppelijk voetvolk terug en neemt weer bezit van het slot. Door de Hoekse en Kabeljauwse twisten bleven er spanningen bestaan totdat Philips van Bourgondië in 1433, graaf van Holland was geworden en Cornelus Ascanius van Sypesteyn in zijn eer herstelt en het recht verleent om het kasteel weer op te bouwen. In 1528 echter vernietigt Marten Van Rossem het tijdens zijn Stichtse rooftocht. Ergens in deze tijd zijn ook de middeleeuwse Van Sypesteyns uitgestorven.^(1,2)

Er is een tekening van een kasteel bekend met als titel 't huys Sypesteyn Ao 1568', wel is deze tekening van Jan de Beyer pas in 1743 getekend.⁽⁶⁾ Mogelijk is dit het kasteel of huis dat tegenover de Loosdrechtse Sijpekerk zou hebben gestaan.⁽²⁾

Bijschrift: Tekening van een kasteel bekend met als titel 't huys Sypesteyn Ao 1568' ⁽⁶⁾

De oudste leenregisters van Mijnden zijn verloren gegaan maar vanaf 1572 is bekend dat ene Aert Abramsz van Sijpesteijn beleend is met het goed. Hij komt echter uit een ander geslacht dat zijn oorsprong vindt in Utrecht en later introuwt in de Haarlemse regentenstand. Het betreft dan een boerderij met erf, tuin en boomgaard aan de weg gelegen, met sloten tot aan de Drecht die de zijgrenzen vormen. Na het vertrek van de landvoogd Leicester steekt de Loosdrechtse bevolking het in 1588

in brand. Het terrein werd verkocht en een eigenaar liet de ruïne herscheppen in een soort landhuis. In 1591 wordt het leen in twee delen gesplitst: “1. de principale huijsinge ende hofstede – het hoofdhuis in het westen, dat al in 1589 als ruïne staat vermeld - en 2. een oostelijk deel: seekere erve en hofstede met twee huiskens. De hofstede is het terrein en huijsinge het huis”⁽³⁾ In 1664 koopt Cornelis Ascanius van Sypesteyn uit Hillegom het leen voor 2600 gulden en noemt zich dan naast Heer van Hillegom ook Heer van Sypesteyn. Het huis voorheen nog als een ruïne vermeld is in 1670 al 3000 gulden waard, dus waarschijnlijk wel hersteld.⁽³⁾ Hij wordt in 1673 tijdens een soldatenoproer vermoord en het herbouwde huis wordt bij gevechten tussen het Franse leger en soldaten van Willem III zwaar beschadigd. De titel en terreinen verbonden aan de heerlijkheid bleven tot 1778 in de familie en worden dan verkocht.

In 1884 komt jonkheer Henri van Sypesteyn, 26 jaar, voor het eerst op bezoek in Loosdrecht. Hij gelooft er heilig in dat zijn dit geslacht Van Sypesteyn, heren van Hillegom, wel afstamt van de Loosdrechtse Van Sypesteyns. Het is een Hollands regentengeslacht dat door Koning Willem I in 1815 in de adelstand verheven wordt. Een latere poging om adels erkenning te krijgen wordt terecht afgewezen.⁽⁴⁾

Het idee van jonkheer Henri om Sypesteyn te herbouwen krijgt brede steun in de gemeente en hij begint grond terug te kopen en in 1901 bezit hij bijna zes hectare, volgens hem de kern van het leen. De plek waarop het kasteel zou hebben gestaan is schuin tegenover de Sijpekerk. Er staan een paar boerderijen op. De burgemeester, eigenaar van het weiland er achter, blijkt nog twee stenen te hebben met het wapen van Van Sypesteyn. Zijn voorvader Cornelis Ascanius, reeds genoemd, heeft ze in 1664 laten maken en ze zijn nog op een oude tekening te zien. Deze heeft destijds al plannen gehad op grond van zijn vermeende verwantschap met de middeleeuwse Van Sypesteyn's om hier een kasteel te herbouwen. Door de Franse inval van 1672 is het hier nooit van gekomen. Meer dan twee eeuwen later pakt zijn afstammeling Henri het plan dus weer op. Henri laat meteen graven en vindt fundamenten van een stenen huis en een schoorsteen! Dit is voor hem het bewijs,

dat er ooit hier een kasteel Sypesteyn is geweest. In 1901 wordt een begin gemaakt met de aanleg van tuin en park, blijkens de Eem- en-Gooilander laat hij zich hier leiden door resten van oude grachten en pijlers van bruggen die op het terrein gevonden worden. Hij meent hier een voorburcht in te herkennen. De tuin wordt gecomplementeerd met twee 16e -eeuwse hekken die hij elders koopt. Vanaf 1907 volgen de ommuring, bruggen en bijgebouwen. De herbouw van het kasteel duurt vijftien jaar, nadat in 1911 de fundamente van meer dan een meter dik zijn blootgelegd. Deze zijn gefotografeerd, opgemeten en in tekening gebracht. Hij beschrijft dat de fundamente uitbreider zijn dan overeenkomt met oude prenten en veronderstelt dat een deel van de in de 15e eeuw verwoestte gebouwen niet opnieuw opgebouwd is. Men vond tijdens deze opgravingen werpstenen, ijzeren kogels, Siegburg kannetjes, aardewerk fragmenten, een 16e -eeuwse kleine dolk en ijzerwerk.

Van Sypesteyn werkt eerst samen met de architect W. de Vrind jr., maar later wordt de bouw uitbesteed aan Loosdrechtse vaklieden. In 1912 komt de toren gereed en van daar uit worden de overige delen gebouwd. De leidraad voor de bouw is de tekening van De Beyer⁽⁶⁾ In 1927 wordt de bouw stopgezet vanwege financiële problemen, het kasteel blijft onvoltooid. Van dan af is Sypesteyn als kasteel-museum geopend.

Opgegraven fundamente anno 1911⁽⁷⁾

Door de vondst van het gehele grondplan van het oorspronkelijke kasteel kon men een reconstructie maken van de oorspronkelijke toestand. Zo werd de plaats gevonden van het communicatie-torentje, dat de verbinding

vormde met de donjon en de aangebouwde overige gebouwen. De toegang tot het slot was over een gracht, door de voorpoort naar het voorplein en dan de tweede brug met poort over weer een gracht die leidde naar een singel waar men door een derde poort op een houten brug de kasteelingang bereikte. Het kasteel had twee ingangen. De hoofdpoot gaf toegang tot een afgesloten ruimte die op een binnenplaats uitkwam. Van hieruit kon men in de donjon en de bijgebouwen. De tweede ingang was een kleine poort aan de achterzijde der bijgebouwen die makkelijk versperd kon worden. Deze achterpoort bevond zich waar nu de ingang van het slot is.

De bouwstijl van het nieuwe slot zocht zijn inspiratie in het eind van de 15e begin 16e eeuw. De hoogte werd geschat aan de hand van oude tekeningen. Het werd zo sober mogelijk gehouden. Voor de buitenmuren werden oude keien gebruikt zoals die in de grachten zijn gevonden en naar voorbeeld van de fundamenteën. Hang en sluitwerk en vensters en luiken enz. werden door sloop van andere gebouwen aangeschaft en eventueel bijgemaakt. Het terrein heeft nog de omvang van de middeleeuwse verkaveling. Er is een omgrachte rozentuin, boomgaarden, singels die op 16e -eeuwse prenten nog voorkomen. De grachten zijn weer op breedte en diepte gemaakt dat vrij gemakkelijk ging omdat ze eertijds in de zware veengrond waren uitgegraven dus men hoefde alleen maar de grond af te scheppen. Er werd een doolhof gemaakt en 300 soorten planten en heesters e.d. aangebracht.

De Eerste Wereldoorlog heeft een negatieve invloed op de herbouw van het kasteel gehad. In 1918 is het werk hervat. Zomer 1920 is er een hek verplaatst van het voorplein naar de moestuin, met 2 gemetselde pilaren met wapens. Dit hek is het enige wat resteert van de plannen van 1665 van Henri zijn verre voorvader om het kasteel te herbouwen. In 1665 kreeg de Loosdrechtse timmerman Cornelis Pieterse Dolleman opdracht van Cornelis Axanius Van Sypesteyn, Heer van Sypesteyn en Hillegom om dit hek te maken. De zandstenen wapens van Van Sypesteyn en zijn vrouw Marie van der Horn werden in Haarlem gemaakt om op dit hek geplaatst te worden. Het hek en de wapens hebben 250 jaar moeten wachten op het kasteel.

In 1935 krijgt een journalist van de Gooi- en Eemlander de kans om het kasteel van binnen te zien: "De indeling van het interieur wordt bepaald door de gevonden fundamenteën. Men komt binnen door het achterpoortje en komt dan in een wachtkamertje die toegang geeft tot de lage zaal. De oorspronkelijke bestemming was om vluchtelingen of tijdelijke verdedigers te kunnen onderbrengen. Deze zaal stond via een binnenplaats in verbinding met de voedselkelders, de keuken en de verdedigingswerken van de toren. Er was geen verbinding met de hoge zaal waar de kasteelheer huisde. In de lage zaal vind men een collectie oude meubelen en siervoorwerpen. De naast liggende kamer is tot Gotische kamer ingericht hierin is een oude kerkelijke collectie samen gebracht. Boven de deur naar het volgende vertrek hangen twee panelen welke van Hieronimus Bosch schijnen te zijn. In een klein volgend kamertje zijn enkele bijzondere haardplaten bijeen gebracht en kunstig gesmede sloten en sleutels. Hierna volgt de wapenkamer. Er zijn sierlijke voetbogen uit de 15e en 16e eeuw, lansen, zwaarden, degens, lont en radslot geweren, kurasen, hoorns en kanonnen. Alles is mooi bewerkt en versiert. Er is ook nog een zogenaamde slang uit 1400 die bij gevechten in de Liesbosch is gebruikt. Het achterstuk is uit elkaar gesprongen en de kogel zit nog vast in de loop.

De wapenkamer⁽⁷⁾

In het portaal bij de hoofd ingang staat een model, 16e - 17e eeuw, van de grote kerktoeren van Breda waarvan het bovengedeelte in 1695 afbrandde, bovenin zit een werkend carillon. De laatste kamer is de rode kamer, een elegante salon met Régence-betimmering in wit en goud. Hier hangen vooral familieportretten. De toren bevat boven de gewelven twee boven elkaar gelegen vertrekken, een zolder en een trans.

Achter de binnenplaats bij de gang is nog een trap met brede leuningen en bewerkte knoppen. Deze komt uit het Haagse hotel "De Twee Steden" en kon zonder grote aanpassingen worden geplaatst. De trap leidt naar de hoge zaal, zo genoemd omdat het hoog is gesitueerd en voor de hoge heren bestemd was. Hier zijn 18e eeuwse meubelen en voorwerpen, o.a. een wit marmeren borstbeeld van Hortense de Beauharnais gemaakt door Thorwaldsen, verder grote familieportretten. Ook een collectie van Loosdrechts en Weesper porselein is hier te vinden.

Maar aan alles komt al snel een einde, Jonkheer C.H(enri).C.A. van Sypesteijn overlijdt op het kasteel op 27 februari 1937 in de leeftijd van 79 jaar.

Jonkheer Henri van Sypesteijn⁽⁷⁾

Onder grote belangstelling van burgemeester, wethouders en dorpsbewoners wordt hij uitgeleide gedaan op weg naar Oud Eik en Duinen te 's-Gravenhage voor de begrafenis. Onder grote belangstelling wordt hij daar begraven.^(2,4)

Het kasteel laat hij bij gebrek aan rechtstreekse erfgenamen na als een museum. Dit is al vanaf de bouw ook zijn bedoeling geweest, een huis maken waarin hij de collecties van zijn familie kan tentoonstellen. Dit voornemen heeft hij in een stichtingsacte van 1902 al vastgelegd en hij organiseert in 1907 reeds een tentoonstelling in de net voltooide bijgebouwen. Geleidelijk aan groeit zijn idee om een permanent museum te openen. Van Sypesteijn weet de officiële museumstatus te verwerven en zelfs Rijkssubsidie te regelen.⁽¹⁾

Tot vandaag de dag kunnen we genieten van de creatie van jonkheer Henry van Sypesteijn. Ook al is het onduidelijk of de fundamenten waarop jonkheer Henry zijn kasteel heeft gebouwd wel die van het middeleeuwse slot waren, zeker is dat hij geen familie van die middeleeuwse bouwers was.

Literatuur:

- (1) Bogaard C.G.; Van Vlieden M. Huismusea in Nederland, Kasteel-Museum Sypesteijn en het ontstaan van verzamelaarshuizen in Nederland (ca 187—1930) (Waanders, Zwolle 2007)
- (2) Archief Gooi-en-Eemlander 20-9-1899; 20-9-1902; 13-7-1912; 23-10-1920; 17-6-1926; 19-8-1934; 26-8-1934; 9-7-1938; 4-3-1937; 15-9-1945
- (3) Documentatiecentrum Nederlandse Kastelen Stichting (Wijk bij Duurstede)
- (4) Nederlands Adelsboek ('s-Gravenhage 2009) 443-456
- (5) Pola H. 1718. Prent Nieuw Loosdrechtse dijk met de Sijpekerk en behuizing van Sypensteijn met poort. Het Utrechts Archief. Collectie HCU, TA 1123-19.
- (6) Kasteel Museum Sypesteijn. Inv.nr 6914. Jan de Beyer (1743) 't Huys te Sypesteijn A0 1568
- (7) www.sypesteijn.nl/

Kasteel Sypesteijn anno 2016, Foto: J.H. van der Kooij